

HOVORY
s Janem Rybářem

Deník venkovského faráře

Josef Beránek

Vyšehrad

Karmelitánské
nakladatelství

Copyright © Jan Rybář SJ, Josef Beránek, 2016

ISBN 978-80-7429-755-7

(Výšehrad, spol. s r. o.)

ISBN 978-80-7195-845-1

(Karmelitánské nakladatelství, spol. s r. o.)

*„Točíme se pořád okolo hříchu, ale otec v příběhu
o marnotratném synovi objímá syna smrdícího po prasatech.
Nečeká, až bude prosit o odpuštění, a jde mu vstříc.“*

První konvertitka

Zmínil jsi, že jste s rodiči často navštěvovali různá poutní místa v okolí, je to pro tebe i dnes nosné?

Křtiny u Brna byly poutním místem naší rodiny. Tam měl svatbu můj pradědeček Emanuel Rybář a otcův bratranec Troneček z Habrůvky tam celá desetiletí hrával na varhany. Nezapřu v sobě moravského katolíka. Mám to v sobě dodnes. S velikou pokorou se modlím Zdravas Maria, i tu druhou část. Věřím, že to má váhu. Matka mne po porodu nesla na Hostýn, babička mne dala jakousi zázračnou medailku. V noviciátě jsem přijal karmelský škapulíř.

Mám rád ta krásná místa, kde nejsou příroda a architektura přehlušeny bolestínským zdobením.

A zda jsou poutní místa i dnes nosná? Podívej se třeba na nedaleký Krzeszów. Řada lidí mi potvrdila, že tam našli velký vnitřní klid a sílu. Helena tam jezdí moc ráda a modlí se tam za celou rodinu. Zním manžele, lékaře, kteří spíše ze zvědavosti navštívili Medžugorje. Tehdy byli, jak se říká, nevěřící a dnes chodí pravidelně do kostela a ke svátostem. Jiní se vrátili a říkali, člověče, tam to je samý kšeft...

A co růženec?

Doma jsme se modlili růženec často, i dnes když nemám sílu na meditování, беру si do rukou růženeček. Kolik tajemství je spojeno s okamžikem zvěstování, s momentem, kdy Bůh se stal člověkem, s Kristovou láskou k nám. Přestavuji si, jak se vypravila na cestu k Alžbětě. Píše se, že za ní Maria šla, aby jí posloužila, ale žena jeruzalémského kněze měla jistě několik služek. Maria za ní šla, aby se mohla někomu svěřit. Možná se i trochu styděla, nevěděla, jak to říct. Pamatuji se, jak já jsem se styděl

řící rodičům, že jsem kněz, vždyť moc dobře věděli, jak jsem nehodný. Nebo to tajemství, jak se Ježíš potí krví v Getsemanské zahradě. Jistě viděl v tu chvíli před sebou naši církev. Všecho. Včetně Rybáře. Viděl, co se s církví stane, a potil se hrůzou.

Mne učili jezuité, Jano Dieška a Aťa Mandl, že Duch svatý je ženský prvek v Trojici. To mne vždycky upoutalo. Málokdo to takto formuloval. A přece Bůh nám dal život, stvořil nás z ničeho. On je Matkou. Říká to ústy proroka Ozeáš: *provazy lásky jsem vás táhl, jako matka jsem se k vám choval, učil jsem vás chodit...* To jsou přece nádherné verše. I kdyby matka zapomněla na plod svého těla, já nezapomenu. To jsou mateřská slova.

Rád se také modlím v růženci: *který byl pokřtěn v Jordánu*. Jan Křtitel ke své hrůze vidí mezi cháskou „plemena zmijí“ Ježíše. Přitom podle Křtitele má Mesiáš pročistit mlat a plevy spálit ohněm neuhasitelným! Přiložit sekeru ke kořenům špatného stromu! A teď vidí Ježíše uprostřed té chátry. Je to opravdu Mesiáš? Ptá se ještě krátce před smrtí. Ano, je to Kristus, Osvo-boditel, hebrejsky Jehošuah. I dnes je přítomen mezi všelijakou cháskou. Čeká na impuls, který může přinést nějaká životní událost, nebo impuls někoho z nás. Sám jsem se s takovými lidmi setkal a jediná cesta, jak je *oslovit*, byl zájem o ně.

Jsou ti blížká zjevení?

Tou otázkou jsi mi připomněl jednoho malého ministranta. Bylo nás tenkrát v kostele jen pár a on po mši v sakristii povídá, že by to chtělo nějaké zjevení! (*smích*) Zjevení mi příliš blížká nejsou. Učili nás, že zjevení přinášejí tak z jedné pětiny to, co nám říká evangelium, a ostatní je z hlavy vizionářů. Někdo vyzdvihuje zjevení Kateřiny Emerichové, kde se říká, kudy šel Kristus, co měl na sobě a tak dále. Svatá Brigita Švédská přitom o stejných událostech na podkladu svého zjevení hovoří úplně jinak! Nebo svatá Faustýnka... nic proti těm dobrým ženám nemám, ale je v tom hodně z nich samých.

Jeden staříčkový farník mi jednou svěřil, že věří, že roku 2017 Bůh zvítězí nad světem. Bude to totiž sto let od fatimského zjevení. Ten dobrý muž byl smutný ze stavu dnešního světa,

zarmoucený ze svých potomků, kteří se vzdělili víře. Vše, co se dřív zdálo tak pevné a jasné, se hroutí. A Bůh stále mlčí a nejedná. Všelijaká zjevení příslibují, že jednou Bůh přece jen promluví. Že jednou Bůh zvítězí. Ohromí ten svět nevěry a zábavy. Oslní ty ve tmě hříchu. Jenže ani na Golgotě Bůh nezasáhl. Mlčel jako dnes. Ani zmrtvýchvstalý Kristus neohromil své nepřátele. Ukázal se jen těm, kteří ho měli rádi. Jen těm dal svého Ducha – a oni se proměnili.

A přesto máme dost lidí, kteří požadují zázraky, které by jim přinesly zkušenost Boha v rovině, jež je jim prý srozumitelná, v rovině hmotné. Vnitřní logika Ježíšova poselství u nich nezačíná. Nežijí evangeliem, ale neklidem soukromých zjevení a proctví všeho druhu.

V jednom svém fejetonu hovoříš o stigmatizované dívce a též o jiné, která hovořila s krásnou dívkou v modrých šatech.

Ano, v létě roku 1951 byla několik dní na vyšetření v Zemské nemocnici v Brně asi šestnáctiletá dívka s pěti otevřenými ranami na ruku, nohou a boku, tzv. Kristovými stigmaty. Holka nepokřtěná, víry neznalá a tedy nevěřící. Rány se neléčily, ani nezánitily. Vůbec jí nedošlo, že by mohlo jít o stigmata. Dostal se k ní spolubratr pater Chromeček, ale pak zmizela neznámo kam. Její jméno znal jen primář Podlaha.

Podobný příběh jsem zažil v severních Čechách. Nečekaně mne oslovila matka děvčátka, které na zahradě mluvilo s krásnou ženou. Rodiče dívenky byli soudruzi, paní učila na gymnáziu, otec byl nějaký ředitel. Osmiletá dívenka prý přiběhla k matce a vyprávěla jí, že ji ta žena, která tam stála mezi různými stromky, pochválila, že je poslušná a pracovitá. Matka strnula. Branka před domem byla zamčená. Zahradu za vysokým plotem hlídal pes. Fantazírovala ta malá?

Leč děcko bylo neústupné, až si vzpomnělo, že ta dáma si ulomila dvě růže. Obě, matka i dcera, uháněly za dům do kouta zahrady: na růžovém stromku byly čerstvě odlomeny dvě růže. Když jsem to pak viděl sám, pořádně ve mně zatrnulo. Prosil jsem

tu paní, aby se o tom vůbec nikomu nezmiňovala, a už vůbec ne manželovi. Slíbila to a dodržela.

Proč jsi to chtěl utajit? Obával ses, že bys mohl dopadnout jako pater Toufar?

To ne, srovnání s Josefem Toufarem mne nikdy nepřišlo na mysl, vždyť v Číhošti viděl pohyb křížku celý kostel.

Spíš jsem si představil tu životní krizi lidí, kteří byli, jak se tehdy říkalo, nomenklaturními kádry. Stáli o kariéru a teď by je nepochybně čekaly nájezdy „zjevařů“ a neodbytná pozornost StB. To víš, že mne to velmi silně zasáhlo, až mi mráz běhal po zádech, ale mám za to, že to setkání bylo určené té dívence, ne širokému okolí.

Říkáš, že i tebe to zasáhlo?

Ano, myslím, že ač jsem hodně opatrný na iracionální záležitosti, беру od té doby takové události a jejich svědky vážněji.

Mělo to ještě nějakou dohru?

Před dvěma lety za mnou v Albeřicích přišla paní v letech, že mne zná z dětství, že jsem jí kdysi dal nějakou knížku. Nepamatoval jsem si ji, ani si nevybavil, odkud bychom se mohli znát, až mi připomněla tu vesnici, kde bydlela ta osmiletá dívka. Byla to ona. Tenkrát jsem jí dal nějakou knížku s ilustracemi Daisy Mrázkové.

Okamžitě se mi ta příhoda vybavila a tak jsem se jí opatrně zeptal, jak se dostala k víře. Odpověděla, že si vzala věřícího muže. Víš, v tom vidím, já pověřivý, stopy Panny Marie. Zeptal jsem se ještě, zda si nevzpomíná na nějakou zvláštní událost na zahradě, a na nic se neupamatovala. Už je to pryč.

Pamatuji si i na jiný silný případ, znal jsem dvojici kumštýřů, žili spolu nesezdání, měli rádi alkohol, ale byli to hodní lidé a měli dceru. Po delší době se dcerka objevila v kostele a šla k přijímání. Nepoznal jsem ji a Tělo Páně jí podal a ona se jako dospělá dostala k víře, její manžel vyučuje matematiku na jezuitské škole v Belgii.

Loučení se sestrami v Trutnově, 1990

Myslíš, že takhle Bůh či Panna Maria vstupují do našeho světa?

To nevím, to je pro mne tajemství, ale vím, že nám všem dal Pán Bůh evangelium.

Kdo je pro tebe Panna Maria?

Maria je první křesťanka a také první konvertitka ze židovství. Ona tím naplnila, co její Syn žádal: „Buďte jinačí! Změňte se!“ Nebylo to pro ni snadné. Ona své dítě jistě neadorovala. Musela přejít od konkrétního Ježíšova lidství k jeho Božství. Byl to pro ni nadlidský výkon. Dlouho netušila, že je Matkou Boží. Neprodila Krista pro sebe, ale pro nás.

Bůh vstoupil na scénu světa jako Dítě skrze bezbrannou ženu, aby se ho už nikdo nikdy nebál. Jaký důkaz touhy po důvěře člověka! A jaké riziko pro něj.

Co všechno jsi vyjádřil a přitom jsi vůbec nepoužil slova orodovnice, prostřednice, přímlyvkyně, jak Pannu Marii téměř automatizovaně nazýváme...

Hádám, že i my sami chápeme tyto titulatury nejistě. Je snad Bůh těžko dostupný, lidem uzavřený? Ale kazatelé na poutních místech si tím hlavu nelámou a frázemi nešetří. (*smích*) Přitom se ti zvědaví mohou u Matky Kristovy naučit mnohému: I ona se ptala, jak se to stane? Docela se až ulekla velkého Vyzvání Božího. Maria se učila lásce a milosrdenství u svého Syna, a On na sobě ukázal, že to vše pramení v dobrotě jeho Otce. Proto nedrží ruku svého Syna, který by nás prý jinak těžce ztrestal. – To je určeno zatvrzelcům, ale ne hledajícím. Nebyl by pro ni příhodný čestný titul Učitelka víry?

Matka Ježíšova nás učí víře i důvěře.

V posledních letech se hovoří o zážitkové spiritualitě, mnozí lidé, zvláště mladí, rádi chodí na poutě, kde se vyzpovídají, jdou k přijímání, ačkoliv během roku je pro ně těžké chodit pravidelně do kostela a ke svátostem, co si o tom myslíš?

Víc než spirituality nesené zážitky si vážím zkušeností s Bohem sdílenými ovšem s někým moudrým coby přítelem a průvodcem.

Svým způsobem tomuto trendu odpovídají světová setkání papeže s mládeží, jako se konalo letos na Jasné Hoře u Čenstochové. Jak se na ně díváš?

Masové setkání mládež potřebuje, potřebuje i hvězdy a idoly. Důležité je, co jim jejich idol, papež, kněz, charizmatička..., nabídne, jaké poselství má a jak je silné.

Člověk je komentář k evangeliu

Jací lidé jezdí na duchovní obnovy, jichž se účastníš?

Bývají to obnovy pro muže, pro ženy, nebo pro manželské páry. Anebo také pro otce se syny či matky s dcerami. Bývají tam lidé různí. Chlapi třeba vyhecují nevěřícího kamaráda. Někteří účastníci jsou rozvedení, nebo žijí na hromádce. V atmosféře duchovní obnovy si navzájem nastaví zrcadlo a neberou si servítky. Já bych tak přímočarý být nedokázal, ale oni si to mezi sebou řeknou... a vezmou to. Zažil jsem, jak se jeden z přítomných ještě během setkání rozhodl, že se s družkou ožení a nadšeně mi sděloval, jakou měla radost, když jí to volal.

Co ty lidi táhne na exercicie?

Setkání je na pár dní vytrhne ze zaběhaného života. Jsou v krásné krkonošské krajině. A je to levné. (*smích*) Během let se vytvořila základní parta, která na duchovní cvičení jezdí opakovaně. Když se připravuji, volám vždycky Pepíkovi, to je správce, a on mi hlásí, kolik je nových lidí, zda jsou přihlášení židé, nebo adventisté, abych neplácl něco nevhodného.

Myslím, že nakonec nejvíc účastnice i chlapy zajímají problémy v manželském soužití. Představ si, do kaple přijde padesátka maminek mezi třiceti a čtyřiceti lety. Zpívají jak andělé, až člověk jhne. Pak se rozhovoří a hlava mi z toho klesá. Třeba jedna řekne: „Máme krásné manželství, ale bydlíme u mých rodičů a moje máma pořád do mého muže ryje.“ Jinou trápí hluboké deprese. Další má muže, co se těžko brání lahvi. Ještě jiná má manžela, který nemá zájem o sex, anebo se naopak přizná, že ze sexu nikdy nic neměla, jen bolest... Co s tím? Jak těm lidem pomoci? Zaráží mne na tom, že často si o svých trápeních nemají s kým promluvit. Snad je to tím, že nám chybí hlubší

život ve farnostech? Nebo se lidé snáze svěří někomu vzdálenému jejich běžnému životu?

Nepřekvapuje tě, že se ani tolik nemluví o veřejných či ekonomických záležitostech, o spravedlnosti odměňování či odvádění daní? O tom, co jsme v tomto směru dlužni obci?

Vlastně ani ne. Jsou různí lidé. Jedni chtějí svět měnit jakoby zvenku. Ulehčit lidem práci, nastavět supermarkety, dávají se do veřejných služeb, ale mnohdy bez touhy dát někomu radost, spíš se v jádru chtějí ukázat, dostat na výsluní. Ti druzí, ať už mají ekonomické úspěchy nebo žijí „z ruky do úst“, tuší že svět se musí změnit zvnitřku, aby k něčemu byl. A ty nejbližší vztahy je třeba léčit na prvním místě.

Kolem nás je spousta bojovníků proti globalizaci a rozumím jim, když jí míní svět bez hranic pro peníze, kapitál, podnikání, zisky. Ale má někdo lepší vizi Evropy, světa? Tvrdím, že velcí politici a státníci se inspirovali a inspirují 5. kapitolou Matoušova evangelia. Martin L. King, Nelson Mandela, Mahátma Gándhí, ti ukázali, že k osvobození není třeba zbraně.

Mluvíš o Horském kázání, resp. o blahoslavenství? O textu, který býval chápán jako výzva pro řeholnice a řeholníky?

Proč jen pro ně? O co nám jde v Evropě dnes? Abychom měli stále vyšší životní úroveň?

O tom, zda může být evangelium vodítkem pro politiky, se vedou veřejné debaty. Tímto směrem směřovali i autoři listu Pokoj a dobro. Hesla jako *řídít stát jako firmu* se při nejlepší vůli brzy ukážou jako laciná nebo naivní. Politik by se měl odvážit opřít se o větší vizi. Spravovat svěřenou úlohu poctivě, mít na mysli blaho těch, jež zastupuje, to dokážou vposledku jen tací, jimž jsou blahoslavenství srozumitelná: *Blaze těm, kdo hladovějí a žízní po spravedlnosti, těm, kdo působí pokoj...* Každý politik slibuje, snaží se zaujmout voliče pro svoji představu, jejich sliby prověřuje jejich osobní život. Věřme těm, kdo se drží Kristových zásad.

Jak v tomto kontextu vidíš Evropskou unii?

Evropská společenství, předchůdce dnešní Unie, zakládali po válce lidé, kteří tomu velmi dobře rozuměli, věděli, jakou cenu má smíření, povědomí společného dobra. Vlastně až do devadesátých let minulého století šlo o projekt, tak trochu na okraji zájmu politiků, v němž se víc než jinde angažovali křesťané. S proměnou na Evropskou unii a vytvořením společné měny začaly být bruselské úřady i Evropský parlament lákavé pro lidi kariérního ražení. Naši lidé čtou, jak oslnivé platy evropští úředníci či poslanci berou, a očekávají oslnivé výsledky. Není divu, že se dívají na takovouto Evropu kriticky. Není divu, že po těch letech, co pro nás byla svobodná Evropa nedostupným rájem, nám dnes připadá obyčejná, nedokonalá.

Jak by naši Unii viděl Slavníkovec, biskup Vojtěch? První Čech, který byl i Evropan? Vojtěch studoval v Německu, pobýval v Římě, působil v Čechách i v Maďarsku a nakonec byl zabit na severu Evropy. Rozuměl domácímu prostředí, ale cítil sounáležitost i s tehdejší křesťanskou Evropou. Chápal, že jedno nelze rozvíjet bez druhého. To nám, Čechům, dnes mnohdy chybí. Společné dobro rovná se moje dobro. Chtělo by to víc přisnosti k sobě! Evropa se o nás nepostará, my se máme starat o ni.

Píšeš i politická zamyšlení různým politickým subjektům?

Když mají zájem a mohou psát, co chci, proč ne?

A jakou máš politickou linii?

Ptal jsem se v Hradci chytrého vzdělaného pána, příznivce Václava Havla, koho volil v přímé volbě prezidenta. A on že Miloše Zemana. Když jsem se zeptal proč, říkal, že Zeman „je náš člověk“. Nedalo mi to a ptal jsem se dál: „Jak náš člověk? Co tím myslíš?“ A on na to, že to Miloš Zeman říkal. Všichni tak něco říkají. A proto nabádám voliče, aby volili lidi ne podle krásných řečí, slibů a hesel, ale aby si zjistili, jak žijí, zda jsou zvyklí poctivě pracovat pro druhé, vnímat místní komunitu a rozvíjet ji. Takoví lidé, ani nemusí být pokřtěni a chápou význam

kostela v obci, křížků u cesty mezi poli a křesťané s nimi mohou spolupracovat...

Povzbuzuješ slušné lidi, aby šli do politiky?

Samozřejmě. (*smích*) Vyčítal jsem v nadsázce synům starosty z Hostinného, jak to, že nejdou do politiky, že to je škoda, když už mají jméno díky tátovi... Teď jsem postrčil jednu šikovnou dívku v Hradci a jen doufám, že se mezi těmi politickými matakory neztratí. (*smích*) Mladí lidé se dnes však neradi angažují jménem nějaké organizace.

A když už, lákají je sdružení zaměřená na udržitelný rozvoj či na záchranu zidealizované historie...

To může být slibné! Filozof by řekl, že člověk není jen součástí Vesmíru, ale jeho smyslem, zauzlením, završením. Můžeme ale také říci, že kam táhne člověk Vesmír, tam se ocitne. Táhne-li lidstvo, vše co je mu svěřeno, ke zlu, bude i příroda v nesouladu, v neřádu, ve zmatku. „Celé tvorstvo toužebně vyhlíží a nedočkavě čeká, co s ním člověk udělá,“ píše Pavel z Tarsu. „Zůstala naděje, že i samo tvorstvo bude vysvobozeno z otroctví zániku, z poroby porušení, a uvedeno do svobody a slávy Božích dětí. Zatím ale sténá.“ (Řím 8,19) Vždyť lhostejnost k životnímu prostředí, pohodlnost či trocha lumpárny naší i cizí má vposledku podíl na chaosu přírody. Ne tedy hvězdy jsou vinny, že ovlivňují jednání člověka, ale kdoví – člověk může být vinen, že hvězdy padají a Vesmír se chvěje.

Člověk, říká papež František, má „obdělávat a střežit“ zahradu světa a být si přitom vědom, že „konečným cílem ostatních tvorů nejsme my. Spíše všichni tvorové postupují, společně s námi a skrze nás, ke společnému cíli, kterým je Bůh“.

Jiří Zajíc hovoří v duchu koncilní konstituce Gaudium et spes, že církev a svět jsou spojené nádoby, že atmosféra ve světě se odráží v církvi a naopak. Je ti to blízké?

Rozhodně. Podívej se třeba na debatu o uprchlících: rozděljuje stejně společnost jako věřící. Přitom farnosti a společenství,

Prezentace a autogramiáda knihy *Kam jdeme?*, Rychnov nad Kněžnou, 2012

farní a diecézní rady by mohly být takové „laboratoře dialogu“, jak by řekli pánové z křesťanské akademie, kde by krystalizovaly názory, které by se nepochybně promítly do veřejného mínění. Představ si třeba, že bychom se odhodlali propůjčit nějaký nevyužitý klášter uprchlíkům, jak navrhoval papež František, a ještě bychom měli plán, jak těm lidem po sousedsku přiblížit naši kulturu. Novináři by se slétli jako vosy na zbytek piva! (*smích*)

Říkal jsi, že končí období klerikální církve, jak by měla vypadat ta poklerikální?

To je můj ideál. Je to nerozdělená církev tvořená *laos*, Božím lidem. Církev bez rozdělení na církev učící a církev poslouchající. Církev bratrská a sesterská.

Líbí se mi slova papeže Františka, který říká, že laik, který ze své podstaty, ze své identity tkví v srdci sociálního, veřejného

Přednáška na Akademických týdnech v Novém Městě nad Metují,
devadesátá léta minulého století

a politického života, protože má účast na kulturních formách, jež se nepřetržitě rodí, potřebuje nové organizační formy a způsoby slavení víry.

Církev bratrská a sesterská, to znamená, že nebude třeba hierarchie?

Hierarchie v překladu znamená svatovláda. Zatímco Kristus hovořil o službě, vždyť papež si říká sluha sluhů Božích. Vztahy v církvi mají být uspořádány jako ve fungující rodině. I v rodině musejí děti poslouchat, zvláště když jsou malé, je v ní ctěna autorita, ale odstupňovaně. S patnáctiletým potomkem se jedná jinak a třicetiletý naopak může radit rodičům.

Máme tolik vzdělaných, uvážlivých a ochotných laiků, kteří by mohli kléru radit! Ale chápou naši páni biskupové, že by si měli nechat poradit? Když se věřící laici sjedou do Olomouce, biskupové, ač pozváni, nedorazí... Bojí se?

Vidím velkou pokoru v tom, jak papež František tu tradiční pyramidu, jejíž základnu tvoří laici a vrchol římský biskup, obrací. Jedná se jen o to, kdo to pochopí. Sám jsem přesvědčen, že právě laici zachrání tuto církev, a to tím, že budou prosazovat dobré věci odspodu.

Ti laici tuší víc než preláti, jak rychle teče do lodičky naší církve. Pánové preláti zapomněli na Pakt z katakomb, ale lidé nikoliv. Jsou blíže životu než klérus. My jim dneska nestačíme s našimi formulkami. Oni chtějí živoucí církev, ne hierarchii, ale ani demokracii. Chtějí rodinu, kde panuje důvěra a kde mají i oni svůj hlas.

Rozlišení mezi královským kněžstvím a služebným kněžstvím bylo po staletí vnímáno jako zásadní a nepřekonatelné. Vždyť kněz bývá chápán jako prostředník mezi člověkem a Bohem. Otto H. Pesch ve své rozsáhlé studii o druhém vatikánském koncilu tuto otázku obchází tím, že říká, že tyto dvě role jsou nesouměřitelné. Jak tomu je podle tebe?

Kněz je ten, kdo přiblíží Boha lidem. První, kdo to umí, jsou rodiče, tedy královské kněžstvo! Myslím si, že z toho staletého rozdělování nic dobrého nevzešlo. Křtem se stáváme celým životem Kristovými, a to všichni, laici, řeholnice, řeholníci, kněží i biskupové. Všechny ostatní sliby a „zasvěcení“ nejsou nutná, nejsou v původním slova smyslu tak podstatná.

Sám zmiňuješ jako významnou událost první sliby, ale o věčných slibech jsme nemluvili...

Slavné sliby jsem skládal 14. srpna 1971 v kostele Božského srdce v Hradci Králové. Byla normalizace, proto jsme využili kostela, kde byl farářem spolubratr Jan Nevτίpil. Sliby jsem skládal do rukou provinciálovi Janu Pavlíkovi za zamčenými dveřmi, přítomni byli už jen dva spolubratři.

Ale opravdu – čím jsem starší, tím víc jsem přesvědčen, že bychom měli dbát o to, abychom jedinečnost křtu ničím nezaštiňovali.

Přemýšlím, kam až, k jakým důsledkům tahle myšlenka vede? Neobáváš se, že by to nějaké farní společenství zneužilo?

Všechno se dá zneužít. Víím, kam směřuješ. Kněz přichází o danou výlučnou pozici. To není pro nás kněze snadná situace. Farní rada může být deset chlapů z „c. k. doby“ a faráře brzdit. Ale je to důvod, upřít radši laikům spoluodpovědnost? Apoštol Petr říká směrem k laikům: vy jste lid vyvolený, národ svatý, lid patřící Bohu. A nám, kléru, přísluší „obsluhovat vás u stolu“. To dělá Václav Vacek. Po mši jde, vaří kávu a čaj a nabízí je farníkům. Přímó v kostele.

Víra, kterou jsme obdrželi, říká papež František, je darem, který jsme v mnoha případech dostali z rukou našich matek a babiček. Ony jsou živou pamětí Ježíše Krista v našich domovech. V tichu rodinného života se většina z nás naučila modlit, milovat a žít víru. Bylo to uvnitř rodinného života, který pak přijal formu farnosti, školy a obce, kde víra vstoupila do našeho života a stala se tělem. „Naše role,“ obrací se papež na klérus, „naše pastýřská radost spočívá právě v pomáhání a podněcování, jako to činili mnozí před námi: matky, babičky a otcové – praví protagonisté dějin.“

U evangelíků i za komunistů pastoři dbali na svou dobrou pověst, protože věděli, že rada starších je může jednoduše odvolat. A špatné reference jim mohou zkazit další práci i život. To mi nepřijde špatné nebo nezdravé. Koneckonců v prvotní církvi byli představení vybírání ze středu obce věřících. Neříkám to proto, že bych byl pro zavedení tohoto způsobu, ale kdo může vyloučit, že se k tomu jednou naše církve nevrátí?

Rozlišení mezi laiky a kleriky posiluje i specifické oblečení, není to tak dávno, co papež Jan Pavel II. prosazoval, aby kněží chodili na veřejnosti pouze s kolárkem...

Vzpomínám si, že za papeže Jana Pavla II. jsme dostali tzv.

Vademecum. Jeden z jeho bodů říkal, že základní oděv kněží je talár. Papež František naopak nás kněze povzbuzuje, abychom mezi lidmi nevybočovali oděvem a nebáli se, že *se zašpiníme*. (Viz Filip 2,5–8) I v tom vidím nepřímé docenění nároků úlohy laiků ve světě.

Nemáme stejně stále pod kůží představu církve jako sdružení lidí, z nichž ti nejlepší jsou klerici a ostatní se jim snaží připodobnit?

To je pravda. Dovolím si odcitovat exhortaci papeže Františka: „Pastýř nemá říkat laikovi, co má říkat a dělat. Laik to ví často lépe než my. Pastýř nemá určovat, co mají laici v různých prostředích říkat. Jako pastýři sjednocení se svým lidem nám prospěje ptát se, jak podněcujeme a prosazujeme lásku a bratrství, touhu po dobru, pravdě a spravedlnosti. Co děláme, aby se v našich srdcích nezahnízdila zkaženost.“

A dále František říká k našemu tématu: „Častokrát upadáme do pokušení myslet si, že angažovaný laik je ten, kdo se účastní církevní práce nebo záležitostí farnosti či diecéze, a málo jsme se zamýšleli nad tím, jak provázet pokřtěného v jeho veřejném aездеjším životě... Aniž bychom to zaregistrovali, vytvořili jsme určitou elitu laiků a uvěřili, že angažovaní laici jsou pouze ti, kdo se zaobírají „kněžskými“ záležitostmi; zapomněli jsme a přehlédli věřícího, který častokrát spaluje svoji naději v každodenním boji o život z víry. Toto jsou situace, které klerikalismus nemůže vidět, protože se snaží ovládnout prostory a nikoli zažehnout procesy...“ Klerikalismus bohužel zabrzdil zrání laiků, kteří namnoze lavírují mezi poslušností kléru a vlastní odpovědností.

Možná i proto, že se ve složitých životních situacích setkávají s protikladnými postoji či rozhodnutími duchovních, což podlamuje jejich důvěru v církev i v sebe samé...

To jsem si naplno uvědomil v době, kdy jsem pracoval manuálně, došlo mi, jak málo toho my kněží laikům můžeme dát. Moc toho od nás nedostávají a někdy navrch odcházejí s pláčem. Někteří kněží jen těžko přebírají odpovědnost za svá rozhodnutí

i ve zpovědnici a jen citují dokumenty. A co hůř – jak mi bylo řečeno při jedné besedě s manžely: „klérus bude tahat třísky z očí lidí, co namnoze nikdy neměli výuku náboženství, zatímco trámů ve vlastních očích si nevšimnou!“ (Lk 6, 41–42)

Papež František k tomu říká: „Je nelogické, že bychom jako pastýři měli mít monopol na řešení rozmanitých problémů, před které nás staví současný život. Naopak, musíme být na straně svého lidu, provázet jej v jeho hledání a podněcovat představivost schopnou odpovídat na aktuální problémy. A činit to rozlišováním spolu s naším lidem a nikdy ne pro náš lid nebo bez našeho lidu. A jak říká svatý Ignác „podle potřeb míst, doby a lidí,“ tedy bez šablonování. Není možné vydávat všeobecné direktivy organizující lid Boží v jeho veřejném životě. Inkulturace je proces, který jsme my pastýři povoláni podněcovat povzbuzováním lidí k tomu, aby žili svoji víru tam, kde jsou, a s těmi, s nimiž jsou. Inkulturace znamená naučit se objevovat, jak určitá část dnešního lidu v určitém historickém momentu tady a teď žije, slaví a zvěstuje svoji víru... Inkulturace je řemeslná práce a nikoli fabrika na sériovou produkci procesů, které produkují křesťanské světy či prostory.“

Na druhé straně nejsou někdy právě laici ti, kdo faráři a hierarchii manipulují, prosazují ceremoniály, latinské obřady... Budou-li mít laici v církvi větší prostor, nečekají nás roztodivné náboženské aktivity ještě ve větším měřítku?

Nu ano, jsou mezi námi „lefébristé“. Poradme jim, kde se slouží latinské mše. Zpíval jsem také starým dámám latinskou prefaci, když si to přály. Proč ne? Je to krásné. Když se modlím v soukromí Gloria, modlím se latinsky. Je to nádherné! A jak by to bylo krásné, kdybych to uměl řecky, nebo aramejsky... v aramejštině, která má jednodušší slovní zásobu, je mnohé vyjádřeno tak krásně přímočaře. Třeba slovo spasení znamená život. Není to půvabné?

V jednom sloupku, nazvaném Musíš výš, jsem se to pokusil popsat: Je rozdíl mezi slepicí a skřivánkem a podobně máme

Křest, svátost, kterou by nic nemělo zastiňovat.
Osmdesátá léta minulého století

dva druhy křesťanů. Ti první rozumí klacku. Bůh vyhnal člověka z Ráje, když zhřešil. Bůh je totiž nejvýše spravedlivý! Druhá skupina jsou ti, pro něž je Bůh dobrotivý Otec, který vyhlíží marnotratného syna. On je totiž nejvyšší shovívavý! Dobré chce učinit ještě lepšími a zlé přivést k rozumu.

Možná je problém také v tom, že my laici žijeme často „dvojitý život“, jeden ve všední den a druhý v neděli dopoledne? Máš na to nějaký recept?

Recept je číst evangelium, pět minut denně věnovat evangeliu.

Je v něčem specifická laická spiritualita?

Podívej se na fokolaríny, na hnutí Chemin neuf, Emanuel, Komunitu Blahoslavenství, takovýchto společenství jsou desítky.

Na Slovensku tuším dodnes fungují buňky tzv. Rodiny, žijící podle spirituality, kterou rozvinul podle vzoru Katolické akce profesor Tomislav Kolakovič. Přál bych si jen, aby se tato hnutí rozvíjela i pro dobro farností, aby věřící z nich nevytrhávala, ale motivovala je k práci, tam, kde žijí, kde běžně chodí do kostela, kde studují a pracují. Třeba jak to dělají bratři z Taizé. Za ideální považují malé buňky ve farnostech, napojené na určitou spiritualitu, ale ukotvené ve farnosti.

Nevím, co by na to řekli větší odborníci, třeba takový Aleš Opatrný, ale myslím, že vpsledku se laická spiritualita moc neliší od kněžské. Pro nás všechny platí Nový zákon. Život nás všech se má opírat o vděčnost, údiv, odvahu a sdílení obdarování.

Jen v jednom se laici možná liší – jsou chtě nechtě nuceni být flexibilnější, reagovat rychle na nové situace a požadavky rodiny, společenství, doby, a i proto by měl být jejich hlas v církvi víc slyšet.

Jak bychom měli evangelizovat? Papež František na jedné straně evangelizaci chápe jako klíčovou roli církve a zároveň se vyjádřil kriticky o historických „nátlakových metodách“ ...

Lidé se především dívají, jak žijeme. Člověk, každý z nás, je komentář k evangeliu.

Měli jsme kdysi v Poříčí staré harmonium, hrát už na něj nešlo. Chtěl jsem ho rozštípat, když se objevil chlapec, který se chtěl učit hrát na varhany. Pouštěl jsem ho občas na kůr, to víš, varhaník to moc rád neviděl. A tak jsme se domluvili, že bych mu nechal to harmonium, že by mu ho táta možná spravil. Chlapec se na něj skutečně naučil výborně hrát. Vystudoval vojenskou hudební školu v Roudnici, pak ještě Akademii múzických umění a stal se šéfdirigentem posádkové hudby v Hradci Králové. Jednou pak přišel pan podplukovník Hanuš za naším panem biskupem, že kdykoli bude potřeba, posádková hudba je připravena zadarmo zahrát. A proč? Protože si jako malý kluk mohl zahrát na varhany a dostal rozbité harmonium. A někdo mu věřil, že z něj něco bude... Aspoň tak mi to jednou řekl. Jsou to maličkosti, semínka, která někdy vzejdou.

Mohl k této vizi církve jako Božího lidu, ke zrání katolíků ke křesťanské dospělosti přispět církevní sněm?

Jistě, to byla naše naděje. Ale co se podařilo z těch stovek stran podnětů vyhodnotit a převést do života naší církve? Asi bych měl mít větší trpělivost. O to víc si vážím mladých lidí, kteří dnes pracují a usilují o obnovu církve v intencích koncilu.

Jakou roli sehrávají nebo by měla sehrát katolická média?

Josef Zvěřina říkával, že potřebujeme mluvit současnou řečí, ne mluvou nebeskou. Ale je těžké s tím začít a ještě těžší vydržet. Vážím si všech „našich“ médií, která se touto cestou vydala, ať už to bylo ADěčko, nebo dneska třeba Universum.

Naopak když listuji Světlem, vždycky mně vytane na mysl, že úzkost a strach nejsou dobří rádci. Ten týdeník vytahuje na světlo zázraky, vidění, legendy a pak jsou autoři přísní: *když to a to nebudeš dělat, přijdeš do pekla!* Úzkost a strach v duších jeho čtenářů nepotlačí ani útěšné slovo Kristovo v evangeliu. Mám s tím dlouholeté zkušenosti.

Křesťanská média nemají líčit vše na růžovo, mají usilovat o pravdivost a ovšemže také ohleduplnost. Bez kvalitních médií si hůř tříbíme názory, není prostor pro jejich sdílení, pro vytváření „veřejného mínění“ uvnitř církve. To je přirozená součást života dospělé církve. To je cesta, jak prohlubovat schopnost rozlišovat nepodstatné od podstatného, a toho se držet. Ať to nedopadne, jak říkával Jano Dieška, že církev bude jako povoz, který stojí na místě: „Papež, kočí, dává povely, povzbuzuje, práská opratěmi, jenže jeden kůň je chromej a druhej divokej.“

Ty o „nové řeči“ hovoříš často...

... protože v naší řeči se odráží, o co nám ve skutečnosti jde. Čemu vlastně věříme, když o tom nedokážeme mluvit vlastními slovy? Opakujeme výroky po staletí neměnné a doufáme, že tak se vyjádříme přesněji. A stejně dojde k nedorozumění. Když školáčkům vyprávím o Duchu, hned jim hlavou bleskne, na kterém hradě asi bydlí. A ti odvážnější se i zeptají. (*smích*)

OBSAH

Válečné dětství	/ 11
Na cestě k jezuitům	/ 23
U Pomocných technických praporů	/ 33
Kartouzy	/ 43
Inkognito	/ 55
Na studiích pod Alpami	/ 67
Normalizace	/ 79
Nedokončený převrat	/ 97
Jezuité dnes	/ 109
Rychnovským farářem	/ 117
Ve spolupráci s mlčící církví	/ 133
Církev a chudoba	/ 141
Návrat ke kořenům	/ 155
První konvertitka	/ 165
Člověk je komentář k evangeliu	/ 173
Reformy pro naše století	/ 187
Lásku chci, a ne oběť (Ozeáš 6,6)	/ 197
Učedníkem Kristovým	/ 209
Stáří	/ 219
Pravdu pozná, kdo ji žije	/ 229
Namísto doslovu	/ 239
Poděkování	/ 243
Jan Rybář	/ 244

Josef Beránek
Deník venkovského faráře
Hovory s Janem Rybářem

Typografie Vladimír Verner
Fotografie – Rozka Beránková, Veronika Čepelková
a archiv Jana Rybáře, Pavla Šmída a Miloše Vyleťala
Vydalo v roce 2016 nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
(Víta Nejedlého 15, Praha 3; e-mail: info@ivysehrad.cz;
www.ivysehrad.cz) jako svou 1530. publikaci
a Karmelitánské nakladatelství v Praze
(Thákurova 676/3, 160 00 Praha 6; www.kna.cz;
www.ikarmel.cz) jako svou 1956. publikaci
Odpovědný redaktor Jaroslav Vrbenský
Vydání první. AA 9,36. Stran 248
Vytiskla Těšínská tiskárna, a. s.
Doporučená cena 248 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-755-7
(Vyšehrad, spol. s r. o.)

ISBN 978-80-7195-845-1
(Karmelitánské nakladatelství, spol. s r. o.)